

کارگاه پژوهشهای تربیتی از منظر فلسفه تعلیم و تربیت

این کارگاه در روز یکشنبه بیست و سوم فروردین ماه در دانشگاه تربیت مدرس تهران با حضور دکتر خسرو باقری برگزار شد.

کارگاه در دو بخش برگزار شد. بخش اول به توضیحات دکتر باقری درباره پژوهش از منظر فلسفه تعلیم و تربیت و بخش دوم به تحلیل های موضوعات پایان نامه های شرکت کنندگان اختصاص یافت.

بخش اول:

دکتر باقری ابتدا ویژگی های مسائل فلسفی را براساس مقاله ای از جان سرل (John.R.Searle) در سه محور اساسی بیان کردند:

۱- مسائل فلسفی چهارچوبهای کلان دارند.

۲- برای مسائل فلسفی روش پاسخ گویی قاطعی وجود ندارد.

۳- در این عرصه مسائل مفهومی خیلی حضور دارند با توضیح اینکه فلسفه علم نیست و علم نیز فلسفه نمی باشد.

سپس به معرفی ویژگی های پرسشهای فلسفی پرداختند:

۱- پرسشهای فلسفی ژرفا نگر و دور از سطح هستند.

۲- اینگونه پرسشها دارای پاسخهای مناقشه آمیز ولی علی الاصول قابل حل هستند.

۳- اینگونه پرسشها بیشتر به مسئله های پنهان در برابر مسائل آشکار می پردازند.

۴- جستجوگر مفروضات آنچه در سطح است، هستند. (مفروضات هستی شناسی، معرفت شناسی و ارزش شناسی).

۵- نقادی آنچه در سطح است بر اساس مفروضات تحلیل شده.

۶- جستجوگر استنتاج دلالتهای مفروضات معین

در ادامه درباره پژوهش فلسفی بر اساس پرسش های فلسفی بحث شد. بر اساس پرسشهای فلسفی، پژوهش های فلسفی را می توان به صورت زیر تقسیم بندی کرد:

۱- **کاوش مفروضات:** در این نوع پژوهش، محقق وضعی را در نظر گرفته و بررسی می کند که این وضع چطور ممکن می شود. در واقع از نوع استعلایی و transcendental است. که پژوهشهای کانت درباره مفروضات شناخت آدمی و یا ویتگنشتاین و بازی های زبانی اش، از این نوع هستند.

۲- **مسئله آفرینی:** در این نوع پژوهش محقق بررسی می کند که چه می شود تا یک وضع معمولی به وضعی غیر معمول تبدیل شود. مانند نظریات میشل فوکو درباره دانش و قدرت

۳- نقد بر اساس مفروضات یا زیر ساختها: مانند مکتب فرانکفورت

۴- استنتاج دلالتها: مانند نظریات افلاطون درباره تربیت زمامداران بر اساس نگرش ایده ایستی

دکتر باقری در مرحله بعد به پژوهش در فلسفه تعلیم و تربیت پرداختند:

۱- مساله آفرینی: در این نوع پژوهش محقق اوضاع را درهم دیده و به دنبال بررسی مشکل و مسئله بر میآید. همانند جمله میشل فوکو: چرا شرایط نرمال و خرسند کننده تعلیم و تربیت، خرسند کننده نیست؟

۲- کاوش مفروضات: در این نوع تحقیقها محقق بررسی می کند فعالیتها یا نظریات تربیتی مانند آموزش معلم محور یا شاگرد محور، بر چه مفروضات معرفت شناختی استوار هستند.

۳- نقد: مثلا محقق بررسی می کند چگونه در برنامه درسی پنهان علم گرا، به طور ضمنی، در مورد ادبیات تخریب صورت می گیرد.

۴- استنتاج دلالتها: مثلا محقق بررسی می کند مبانی فکری لیبرالیسم/اسلام چه اقتضائاتی در تعلیم و تربیت دارند.

سپس دکتر باقری از نقاطی محوری در انجام پژوهشی موفق سخن گفتند:

۱- چگونه در مورد موضوع تحقیق تصمیم بگیریم؟ موضوع تحقیق باید بر اساس علاقه محقق، نیاز جامعه برای غربال علایق محقق و نقطه های کور در تحقیق های پیشین انجام شود.

۲- چگونه پیشینه را بررسی کنیم؟

- اختصاص زمان کافی: برای بررسی پیشینه باید حداقل شش ماه زمان اختصاص دهیم.

- انتخاب درست کلید واژه برای جستجو در پیشینه (واژه + مفهوم)

- دقت در خواندن چکیده و خواندن اجمالی کل مطلب

- رده بندی پیشینه ها متناسب با کیفیت آنها در درجات ۱ و ۲ و ... (اصیل بودن و سطح یک بودن پیشینه را می توان از روی شناخته شدن بودن مولف یا نوع مجله ای که مطلب در آن چاپ شده است، بررسی کرد).

- خواندن انتقادی (مخالف خوانی) در خواندن پیشینه مولف باید دیدی انتقادی داشته و فعالانه برخورد کرده و یادداشت برداری کند.

- یادداشت نقاط ضعف هر پژوهش

- ترکیب نقاط ضعف در صورت بندی مسئله

۳- چگونه اصالت پژوهش را تامین کنیم؟

- پرهیز از سرقت ادبی ساده و پیچیده

-نقد پژوهش های پیشین: برای دستیابی به ایده ای ناب و جدید، ابتدا باید نظریات قبلی را نقد کرد. که در این کار می توان از دو روش بررسی انسجام(هماهنگی اجزای کار+هماهنگی هدف محقق و نتیجه محقق) و بررسی شواهد(آیا شواهد تجربی و تحلیلی بیان شده از کفایت لازم برخوردارند) کمک گرفت.

-مطالعه انتقادی نقدهای مطرح شده

-بازسازی نقدها و ترمیم نقاط ضعف آنها

-ترکیب نقدها و به وجود آوردن سنتزی از آنها

-دریافت باخورد از محققان دیگر

بخش دوم:

در این بخش دکتر باقری به موضوعات پایان نامه های حضار (که قبلا ایمیل شده و به دست دکتر رسیده بود) پرداختند و تک تک آنها را از منظر پژوهش فلسفه تعلیم و تربیت بررسی کردند.

با تشکر از دکتر خسرو باقری برای اجرای کارگاه، دکتر نوروزی جهت معرفی کارگاه و دانشجویان این دانشگاه که به برگزاری این کارگاه اقدام نمودند.

زهرا عسگری- دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه اصفهان